

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНФОРМАТИКИ І ПРАВА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ

Збірник матеріалів науково-практичної конференції
(Київ, 19 березня 2015 року)

Київ
Центр навчальних, наукових та періодичних видань
Національної академії СБ України
2015

Організаційний комітет конференції:

Голова – кандидат юридичних наук, доцент, т.в.о. проректора з наукової роботи НА СБ України *С. С. Кудінов*;

заступники Голови – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України, директор Науково-дослідного інституту інформатики і права НАПрН України *В. Г. Пилипчук*; завідувач сектору відділу освіти в галузях інженерії Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України *О. В. Дашковська*

Члени організаційного комітету:

доктор педагогічних наук, доцент, директор ННІ ІБ НА СБ України *С. М. Мамченко*; кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, в.о. заступника директора (з навчальної та наукової роботи) ННІ ІБ НА СБ України *В. М. Панченко*; кандидат юридичних наук, доцент, завідувач СК-31 ННІ ІБ НА СБ України *О.О. Климчук*; доктор історичних наук, професор, завідувач СК-32 ННІ ІБ НА СБ України *А. І. Гуз*; кандидат технічних наук, доцент, завідувач КТЗІ ННІ ІБ НА СБ України *А. К. Гринь*

Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави : зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 19 березня 2015 року). – К. : Центр навч., наук. та період. видань НА СБ України, 2015. – 512 с.

У збірнику висвітлюються актуальні проблеми забезпечення інформаційної безпеки України та науково-практичні підходи до їх вирішення. Зокрема, розглядаються питання захисту інформаційного простору України, формування системи забезпечення кібернетичної безпеки України, удосконалення вітчизняного законодавства у сфері охорони державної таємниці та службової інформації, форми і напрями міжнародної взаємодії у сфері забезпечення інформаційної безпеки, шляхи оновлення змісту вищої освіти фахівців з інформаційної безпеки держави.

Для працівників органів державної влади, науковців, викладачів, фахівців з інформаційної безпеки, широкої громадськості.

Тези доповідей публікуються в авторській редакції. Організаційний комітет залишає за собою право не розділяти думку авторів.

5. Фрэнкс Б. Укрощение больших данных: как извлечь знания из массивов информации с помощью глубокой аналитики / Бил Фрэнкс; пер. с англ. А. Баранова. - М.: Манн, Иванов и Фарбер, 2014. - 352 с.

6. Шмидт Э. Новый цифровой мир. Как технологии меняют жизнь людей, модели бизнеса и понятие государства / Эрик Шмидт, Джаред Коэн; пер. с англ. С. Филина. - М.: Манн, Иванов и Фарбер, 2013. - 368 с.

Корченко О. Г.

доктор технічних наук, професор
Національний авіаційний університет

Дрейс Ю. О.

кандидат технічних наук, доцент
Житомирський військовий інститут
імені С. П. Корольова

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ КАТЕГОРИЗАЦІЇ ТА ПРИВЕДЕННЯ ЗМІСТУ СТАТЕЙ ЗВДТ ДО ВИМОГ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Діючим законодавством визначено, що інформація вважається державною таємницею (далі – ДТ) з часу опублікування Зводу відомостей, що становлять державну таємницю (далі – ЗВДТ), до якого включена ця інформація, чи зміни до нього у порядку, встановленому Законом України «Про державну таємницю» [1]. Під ЗВДТ розуміють акт, в якому зведено переліки відомостей, що згідно з рішеннями державних експертів з питань таємниць (далі – ДЕТ) становлять ДТ у визначених Законом [1] сферах (оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку). Віднесення інформації до ДТ здійснюється мотивованим рішенням ДЕТ. Конкретні відомості можуть бути віднесені до ДТ за ступенями секретності "особливої важливості", "цілком таємно" та "таємно" лише за умови, що вони належать до *категорій*, зазначених у частині першій статті 8 Закону [1], і їх розголошення завдаватиме шкоди інтересам національної безпеки України та з дотриманням вимог статті 6 Закону України "Про доступ до публічної інформації" [2].

Зазвичай, *категорії* потрібні для організації (систематизації) статей в групі, які б полегшували орієнтацію та дозволяли швидко знаходити потрібну інформацію, не користуючись пошуком або алфавітним покажчиком, тобто категоризація – механізм навігації і встановлення співвідношень між статтями.

Зокрема, на підставі та в межах ЗВДТ, з метою конкретизації та систематизації даних про секретну інформацію державні органи створюють галузеві або відомчі (чи міжгалузеві або міжвідомчі) розгорнуті переліки відомостей, що становлять ДТ (далі – РПВДТ). Підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що провадять діяльність, пов’язану із ДТ, за ініціативою та погодженням із замовником робіт, пов’язаних з ДТ, можуть створювати власні РПВДТ. Натомість, у разі включення до ЗВДТ, або до РПВДТ інформації, яка не відповідає *категоріям* і вимогам, передбаченим статтею 8 Закону [1], або порушення встановленого порядку віднесення інформації до ДТ заінтересовані громадяни та юридичні особи мають право оскаржити відповідні рішення до суду. А посадові особи та громадяни, які винні у навмисному не віднесенні до ДТ інформації, розголошення якої може завдати шкоди інтересам національної безпеки України, а також необґрунтованому зниженні ступеня секретності або необґрунтованому розсекречуванні секретної інформації, безпідставному засекречуванні інформації, у тому числі з порушенням вимог Закону [2], - несуть дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність. Тобто необхідність визначення *категорії* має пряме своє застосування при проведенні процедури віднесення інформації до ДТ і формування ЗВДТ та РПВДТ.

Аналіз існуючого ЗВДТ [3] показує на відсутність чітко визначених категорій у статтях. До такого висновку доводять наступні твердження:

1) у структурі ЗВДТ (рис. 1) вказується лише сфера і номер статті;

Номер статті ЗВДТ	Зміст відомостей, що становлять державну таємницю	Ступінь секретності	Строк дії рішення про віднесення інформації до державної таємниці (у роках)	Суб’єкти режимно-секретної діяльності, державними експертами яких прийняті рішення про віднесення інформації до державної таємниці
1	2	3	4	5
1. Сфера оборони				
1.1.1	Відомості про стратегічне розгортання військ (сил)			ЗС

Рис. 1. Структура ЗВДТ (уринок [3])

2) припустимо, що номер ($n.i.j$) статті ЗВДТ, наприклад 2.7.8, вказує на сферу (n), категорію (i) і номер по порядку (j) цієї статті у категорії. Наразі, у відповідності до статті 8 Закону [1] та ЗВДТ [3] визначено: чотири сфери ($n = 1$ – оборони, 2 – економіки, науки і техніки, 3 – зовнішніх відносин, 4 – державної безпеки та охорони правопорядку); якщо кожен абзац у статті 8 Закону [1] вважати категорією, то їх кількість у сфері $n = 1 - 4$ (тобто, $i = 1 \div 4$), $n = 2 - 6$ ($i = 1 \div 6$), $n = 3 - 3$ ($i = 1 \div 3$), $n = 4 - 11$ ($i = 1 \div 11$). Але наявність у ЗВДТ таких номерів статей як 1.12.4, 2.7.8 та 4.12.5 спростовують дане припущення.

Слід відмітити, що ДЕТ у своєму рішенні про віднесенні інформації до ДТ повинен згідно до статті 11 Закону [1] визначити відповідність цієї інформації *категоріям* і вимогам, передбаченим статтею 8 Закону [1] та статтею 6 Закону [2]. Тобто при встановленні такої відповідності ДЕТ опирається або на власну інтуїцію і логіку, порівнюючи інформацію до категорій визначених статтею 8 Закону [1], або на отримані високі практичні та теоретичні навички багаторічного досвіду виконання такого завдання. Нажаль, і те, й інше породжує фактор суб'єктивізму у прийнятих рішеннях, що впливає на їх обґрунтованість.

Окремо, аналізуючи зміст статей ЗВДТ таких як 4.9.11, 4.9.14, 4.10.1, 4.10.8, 4.11.6 зустрічається посилання на наразі невизначений Законом [2] вид інформації з обмеженим доступом як «конфіденційна інформація, що є власністю держави». Натомість, норми досі діючої Постанови КМУ [4] з питань доступу до інформації замінюють «конфіденційну інформацію, що є власністю держави» на «службову інформацію».

Отже, враховуючи вищевикладене, пропонується:

1. У номері статті ЗВДТ ($n.i.j$) вказувати номер категорії (i) до якої цю статтю віднесено, наприклад, у відповідності до 2-го твердження.

2. Статті ЗВДТ, їх нумерацію та ін. привести у відповідність до категорій визначених статтею 8 Закону [1], наприклад, за новою структурою (рис. 2).

Номер статті ЗВДТ	Зміст відомостей, що становлять державну таємницю	Ступінь секретності	Строк дії рішення про віднесення інформації до державної таємниці (у роках)	Суб'єкти режимно-секретної діяльності, державними експертами яких прийняті рішення про віднесення інформації до державної таємниці
1	2	3	4	5
┌-----┐ 1. Сфера оборони				
└-----┘ -1. Про зміст стратегічних і оперативних планів та інших документів ... (відповідно до ст.8 Закону [1])				
1.1.1	Відомості про стратегічне розгортання військ (сил)			ЗС

Рис. 2. Запропонована структура ЗВДТ

3. Замінити у змісті вище зазначених статей ЗВДТ слова «конфіденційна інформація, що є власністю держави» на «службова інформація».

Провівши необхідну категоризацію та систематизацію статей ЗВДТ, це: по-перше, знімає завдання з ДЕГ щодо визначення категорії до якої може відноситися інформація, що становить ДТ (їх визначатиме Закон [1]); по-друге, нова структуризація ЗВДТ можливо дасть подальше спрощення процедури формування РПВДТ; по-третє, відповідатиме вимогам чинного законодавства.

Література

1. Про державну таємницю / Верховна Рада України; Закон від 21.01.1994 № 3855-ХІІ {редакція від 19.04.2014} // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.

2. Про доступ до публічної інформації / Верховна Рада України; Закон від 13.01.2011 № 2939-VI {редакція від 09.06.2013} // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

3. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю / Служба безпеки України; Наказ, Звід від 12.08.2005 № 440 {редакція від 08.04.2014} // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>.

4. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань доступу до інформації / Кабінет Міністрів України; Постанова від 07.09.2011 № 938 {редакція від 29.08.2012} // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/938-2011-p>.

Капосльоз Г.В. Перспективний підхід щодо оцінювання інформаційного простору держави	263
Качинський А. Б. "Великі дані" – стратегічний пріоритет інформаційно-аналітичної роботи Служби безпеки України.....	266
Корченко О. Г., Дрейс Ю. О. Про необхідність категоризації та приведення змісту статей ЗВДТ до вимог чинного законодавства.....	270
Корченко А.О. Модель базових компонент для виявлення кібератак на ресурси інформаційних систем	274
Косілова О.І., Федірко І.П. Роль ЗМІ в забезпеченні інформаційної безпеки держави.....	276
Косоков О.М. Заходи протидії інформаційній кампанії на ранніх стадіях її підготовки	280
Костицький В.В. Політико-правові проблеми протидії антиукраїнській інформаційній війні у контексті європейської безпеки	284
Лапутіна Ю.А. Актуальні проблеми протидії російській інформаційній агресії у районі проведення АТО та міжнародний досвід у сфері контролю за розповсюдженням інформації в умовах гібридної війни	288
Левченко О.В. Система інформаційної безпеки держави в умовах російської агресії	292
Марущак А.І., Петров С.Г. Актуальні питання забезпечення інформаційної безпеки у банківській сфері	296
Матяш О.І. Забезпечення режимно-секретним органом технічного захисту інформації	299
Мохор В.В., Цуркан В.В., Крук О.М. Системно-інженерний підхід до розроблення системи менеджовування ризиком безпеки інформації	301
Мохор В.В., Цуркан О.В., Герасимов Р.П. Маніпулятивна форма соціоінженерного впливу на особистість в кіберпросторі.....	303